

PREDGOVOR

Nova Redakcija časopisa *Prilozi* Instituta za historiju Univerziteta u Sarajevu teži zadržati visoke naučne standarde u svojoj izdavačkoj djelatnosti. U broju 45 nalazi se 13 radova i 10 prikaza koji hronološki obuhvataju period od srednjeg vijeka do kraja 20. stoljeća.

Esad Kurtović kroz primjer Radića Milovčića Utvičića iz Foče rješava jednu dilemu, odnosno potvrđuje stanovište da je riječ o domaćem fočanskom trgovcu koji je stekao dubrovačko građanstvo a i dalje ostao vezan za Bosnu.

Hana Younis prikazuje iseljavanje porodice Bakarević, jedne od najuglednijih, bogatih, starosjedilačkih porodica u osmanskom periodu iz Sarajeva krajem 19. stoljeća i njihovu svakodnevnicu u prvim godinama nakon doseljenja u Istanbul. Kroz migraciju ove porodice i preživljeno iskustvo otvara se jedna perspektiva muhadžira, njihov odnos prema dijelu porodice koji je ostao u Sarajevu, prema ostalim muhadžirima, ali i samom Carstvu koje su izabrali za nastavak života.

Rad Sonje Dujmović odnosi se na privrednu saradnju gradskih elita u Bosni i Hercegovini u vrijeme austrougarske vladavine. Na primjeru Gligorija Jeftanovića, najuticajnijeg i najbogatijeg Srbina Bosne i Hercegovine tog vremena, prikazan je jedan od načina ekonomskog uspona bosanskohercegovačke privredne elite u međusobnoj saradnji, a uz svesrdnu podršku same vlasti.

Mitsutoshi Inaba analizira pisanje japanskih listova o sarajevskom atentatu. Pri tome autor donosi i nešto što nam je do sada bilo nepoznato: opis japanskih posjetilaca koji su u Bosni i Hercegovini boravili prije izbijanja Prvog svjetskog rata. Sam atentat razmatran je u kontekstu upravljanja kolonijama, naročito Formozom. Obje analize pokazuju kakvu je ulogu atentat zauzimao u japanskoj slici svijeta, odnosno njegovog položaja u geopolitičkom kontekstu neposredno pred izbijanje rata.

Muhamed Nametak je autor članka u kome se govori o djelatnosti Privilegovane zemaljske banke za Bosnu i Hercegovinu za vrijeme Prvog svjetskog rata. Analizom promjena nastalih izbijanjem do tada najvećeg sukoba u historiji

čovječanstva, dolazi se do zaključka da je tok rata pružao prilike za dalji razvoj, ali je i nanio dalekosežnu štetu poslovanju banke. Ishod rata je doveo do preokreta u djelatnosti ovog novčanog zavoda kao i početka novog poglavlja u njegovom razvoju.

U svom radu o regulativi o gradovima u Bosni i Hercegovini od 1878. do 1941. godine Seka Brkljača naznačava osnovne faktore koji su determinirali grad u Bosni i Hercegovini u navedenom razdoblju. Autorica godinu 1918-u posmatra kao tačku cijepanja, koja, i na primjeru reguliranja gradskog života potvrđuje osnovne principe prevrata kao nerevolucionarnog i mirnog prelaska iz jednog državnog okvira u drugi.

Na osnovu neobjavljenih izvora i dostupne literature Denis Bećirović istražuje osnovne izvore prihoda Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini s posebnim osvrtom na državne subvencije u obliku direktnih dotacija od 1945. do 1962. godine.

Na osnovu arhivske građe Hrvatskog državnog arhiva, brojne literature i memoara sudionika toga razdoblja, Željko Karaula nastoji djelimično rasvijetliti složene nacionalne odnose u socijalističkoj Jugoslaviji tokom 1960-ih i početkom 1970-ih godina. Autor analizira stavove vodstva CK SKH i hrvatske inteligencije unutar Matice hrvatske, ali i izvan nje, prema priznavanju muslimanske nacije u Bosni i Hercegovini te položaju Bosne i Hercegovine u Jugoslaviji.

Objavljivanje dijela romana *Gordo posrtanje* književnika Vojislava Lubarde u sarajevskom književnom časopisu *Život* 1969. godine potaknulo je niz rasprava i napisa. Sabina Veladžić u svom radu analizira jedan njihov dio. Rasprava je potaknula književna interpretacija historijskih dešavanja u gradiću istočne Bosne-Rogatici, za vrijeme Drugog svjetskog rata. Kontroverznost Lubardine historijsko-književne naracije proizlazila je iz njene bremenitosti ideološkim revizionizmom i “tradicionalnom” srpskom nacionalnom kulturom pamćenja, što je prijetilo antagoniziranju međunacionalnih odnosa i koje se nije podudaralo sa proklamiranom politikom bratstva i jedinstva.

Na primjeru uspostave Autonomne regije Krajina Edin Omerčić sagledava ulogu intelektualaca u procesu disolucije SFRJ i teritorijalno-pravnog rasparčavanja bosanskohercegovačkog teritorija tokom 1991. i 1992. godine. Banja Luka, politički centar navedene samoproglašene cjeline okupljala je srpsku političku i intelektualnu elitu čiji su se pogledi na “regionalizaciju”, odnosno “saoizaciju” Bosne i Hercegovine znatno razlikovali od onih srpske političke elite u Sarajevu. Posebna pažnja u radu je posvećena ulozi i doprinosu intelektualaca u projektiranju i formiranju relativno kompaktnog političko-pravnog teritorija.

U Prijedoru, općini sa bošnjačkom etničkom većinom, nakon izvršenog udara i suspenzije legalnih organa vlasti, nasilno uspostavljena srpska vlast je pristupila genocidnom projektu stvaranja trajne etničke dominacije Srba. Rad Mesuda Šadinlije se bavi nastojanjima na organiziranju zaštite i stanovništva i teritorije od strane jedinica Teritorijalne odbrane Republike Bosne i Hercegovine na području Prijedora od aprila 1992. do aprila 1993. godine, oblicima i formama njihovog ustrojstva i djelovanja od početka oružanog sukoba na teritoriji općine do likvidacije posljednjih razbijenih grupa na terenu.

Jasmin Medić se u svom radu bavi pripremama, tokom i posljedicama napada na Kozarac 1992. godine. Političke i vojne pripreme bosanskih Srba za zauzimanje područja Kozarca kulminirale su napadom vojske, policije i “paravojskih jedinica” 24. maja 1992. Na području Kozarca, koji je za srpske snage bio od strateške važnosti, ubijeno je u toku napada oko 800 bošnjačkih civila. Rezultat ratnih zločina su sistematska ubistva, plansko razaranja privatnih i vjerskih objekata, odvođenje civila u koncentracione logore, u potpunosti protjerano bošnjačko stanovništvo. Od početka napada do aprila 1993. pobijeno je najmanje 1226 Bošnjaka. Cjelokupno područje nekadašnje općine Kozarac ulazi u sastav “Srpske republike Bosne i Hercegovine”, kasnije preimenovano u Republika Srpska, kao entitet u sastavu Bosne i Hercegovine.

František Šistek u svom radu donosi diskurzivnu analizu i kontekstualizaciju ključnih tema esejističkog djela sarajevskog urbaniste Raymonda Rehnicera, koji je nakon 1992. godine živio u praškom egzilu. Autor se posebno fokusira na problematiku multikulturalnog suživota, uzroke rata u Bosni i Hercegovini, dihotomiju urbanog i ruralnog i ulogu Rehnicerovog jevrejskog identiteta nakon izbijanja rata i njegovo konceptualiziranje Srednje Evrope kao posebnog historijskog i kulturnog prostora.

Na kraju, tu je i 10 prikaza, čiji su autori saradnici Instituta za historiju.